TYPI VTILISSIMI CANONES.

1 SOLIS MOTVM sic accipe Diem ꝓpositã cuius mẽsis sit in alterutra columnarũ ☾ uel ad dextrũ q̃ Alexandri orientalis est. vel ad sinistrũ q̃ Hectoris occidentalis est☽ querito. supra quẽ ☾q̃d horologii centro immersum ē☽ filũ extende: cõfestim sub eo solis signũ noie & charactere scriptũ/eiusq; gradũ vel principẽ hoc ē alicui⁹ signi inicialẽ/ vel quẽuis altũ numerabis Gradus aũt in columna quilibet duorũ dierũ occupat locũ.

2 SOLSTICIVM estiuale quarte estiualis initiũ Hectoris colũnæ summitas/ die maxia: nocte uero breuissima/ in cancri capite tutat. Hyemale aũt quarte hyemalis principiũ Alexãdri statue ꝓcliuitas/ die breuissima. nocte aũt longissima in capricorni fronte sustinet.

3 EQVINOCTIVM vernale 12 die Marcii in ♈ cornu/quarte vernalis origo. Autũnale uero 13 Septẽbris in ♎ exordio quarte autũnalis caput cõspicitur. Est etenim his diebus/noctis dieiq; arcus eq̃lis puta 12 horas.

4 ORTVM & occasum solis in medio horologio sic nũera Filo ad diem ꝓpositam extenso/ illico sub eodem in horologio medio solis exortũ si in Alexandri arce operaueris ꝓnũcties. Filo quoq; sic iacente/ si lapillũ in eo volubilem ad primũ arcũ horariũ promouebis: occasum uidebis dum filum sic rectificatũ vltimũ occidẽtis arcũ lapillo attriuerit. Edirecto si in Hectoris ꝓuincia deges. Filoq; ad diem ꝓpositam extruso occasus se offert/ tũc eim̃ lapillo ad 12 occidentis puta arcum promoto. orientemq; versus ducendo primũ arcum tetigerit. phebeũ ortum demonstrat. Idq; ad borealis poli 52 gradũ rectissime absolues. At si p̃cedentis & sequentis gradus altitudinẽ prospexeris haud multum aberrabis.

TABVLA ORTVM ET OCCASVM SOLIS PER DIVERSA MVNDI CLIMATA ABSOLVENS.

	49		50		51		52		53		54		55		
Ori	h	m	h	m	h	m	h	m	h	m	h	m	h	m	Ortus.
♈	6	0	6	0	6	0	6	0	6	0	6	0	6	0	♎
♉♍	6	54	6	56	6	58	7	0	7	3	7	5	7	8	♏♓
♊♌	7	40	7	44	7	48	7	52	7	57	8	2	8	7	♐♒
♋	8	0	8	5	8	10	8	15	8	20	8	27	8	34	♑
Ingelstadium			Cracouia		Vratislauia		Wittenberga		Posnonia		Toronia		Gidanum		
Ratisbona			Praga		Lipsis		Goslaria		Francofordia		Gripsualdis.		Rostochium		
Nurenberga			Maguncia		Erfordia		Antuerpium		Brunsuigis		Bremis		Hamburgis		
Heydelberga			Treueris		Colonia		Gandauũ		Traiectum		Groningis		Lubecum.		

5 TABELLA hæc in summitate/septem borealis poli graduales gestat altitudines. Subtus uero quãlibet/ 4 cõtemplabere ciuitates famosiores in quibus uel propioribus si solis exortũ desideras taliter opabere. Dum sol signoꝝ dextri lateris lustrauerit exordia/mox edirecto tui signi sub petite ciuitatis gradu polari in horis & minutis phebeũ cernes exortũ/quem si ex 12 horis sustuleris eiusdem diei occasum seruabis. Si uero in aliquo signoꝝ sinistri lateris principio illuxerit/occasum ꝑdices. quẽ ex 12 horis subtractũ ortũ relinquit.

6 DIEI quantitas: si a solis ortu in occasum usq; horas intermedias per meridiem idest horologii partẽ inferiorẽ numeraueris Noctis aũt nũeratis horis ab occasu in ortũ usq; per boream idest horologii partẽ superiorẽ. absoluis.

Horologium — Medium / Planetarũ / Astronomoꝝ / Græcum / Iudeorũ / Ecclesiæ — incipit — in meridie & media nocte / sole oriente & sole occidente / in meridie / sole oriente / sole occidente / in medio noctis.

7 PLANETARVM horas in die percunctare Filo nãq; ut prius dictũ est ad ortũ eum lapillo rectificato/tunc ad quãcũq; horologii horã perduxeris illico lapilli locus inter arcus planetarios planete horã interceptã/equatã oñdit Si aũt hore inequalis siue planetaꝝ nomen efflagitas notabis semper diei primã horã huius esse planete/ quo dies tui ꝓpositi uocitatur. Si uero alterius hore nomen expostulas/ planetas reliquos ab eo qui diei primus fuerit per ordinem usq; ad tue hore terminũ/etiã si opus fuerit aliquocies numerando repetere: & qui tue hore respondebit/ is ꝓpositũ explicabit. In nocte uero diei p̃cedentis occasum in oriente notato Ad quẽ ut prius rectifica filũ Demũ p omnia sicut in die operaberis horas scilicet inter arcus: prius diurnas/ nũc nocturnas appellitabis· planetas etiam probe assignabis Si a planeta qui noctis primam gubernat horã numeratiõis exordia ceperis qui semper est ab ortu decimustertius Si illorũ saltem repetitionem sane consuluisti. Planetarũ uero singulus ꝓpriam sub pedibus gestat pictũrã/ qua qsq; facile rimabiẽ/ planetarũ naturas/ homines p̃cipue sensatos ob varias humoꝝ /tũ ex astris/tũ ex elemẽtis alterationes: quosdã ad bonũ qosdã uero ad malũ naturaliter disponere. Sapiẽs uero facile astris diñabit.

8 IVDAICI siue Sarmatici horologii equatiões indagare Rotule primã horam cũ denticulo/ad medii horologii occasum volue/confestim ortum. meridiem & quãuis aliam horã equatã sub filo iudicabis.

9 ASTROnomoꝝ horas/cõiunctiões itẽ/ oppositiõesq;/si dẽticulũ ad lineã meridianã applicueris: ꝓbe eq̃bis.

10 GRECI horologii equatiões experire Rotule denticulũ ad tue diei ortũ eq̃bis/statiq; utriusq; horologii ꝓportiões sub filo vbiuis nũerabis. dieiq; arcũ clarius in tueberis.

11 LVNE motũ inuestigare Primo rotulã in lunari instrumento volubilem ad lineolã q̃ tuo aureo nũero adheret suo denticulo cera ꝓmoue. Secundo supra diem ꝓpositam in aliqua columnarũ repertam filũ horologii extẽde: mox sub filo in linea lune gradũ notabis/ quorũ vnus binos rep̃sentat/ Tercio gradũ in columna notatũ pariter in rotula lune volubili prius rectificato querito Supra quẽ filũ ad signa usq; extende Mox signũ quo luna eo die gradiet depictum uidebis/cũ gradibus adiectis/quoꝝ 5 ꝑ 10 nũerabis. Hac etiam seruata cauciũcula i anno bisextili post 23 februarii diem: semp ad numerũ graduũ lune in gadibus petitoꝝ unitas est addenda/deinde ut prius opabere. Neq; aberrabis si lune locũ in gradibus nõ adamussim/ꝑ tempore meridiei cõperies/ Quum luna ceteris planetis velocior: vno die 13 perlabitur gradus. Locus uero hic inuentus ut plurimũ antemeridianus iudicetur.

12 QVEMADMODVM luminariũ oppositio oppositoꝝ & quartis triũ signoꝝ distancia ita cõiunctio signo venat eodẽ. Signa uero opposita sic habe. Ar li. tau scor. ge sa. can ca. le a. vir pis.

13 SICVT etiã sapientes expertissimi 5 diebus ante: & 5 post cõiunctionẽ ita uno die ante & uno die post oppositionem/& quartilem minutionẽ molestam fore experientia tradunt. Idq; pariter de ventosis ☾ necessitate utrobiq; seclusa☽ haud ineruditius obseruandũ arbitrantur.

Luna in sequentibus signis reperta & minutionẽ & ventosas: & pharmaciã ꝓmouet.

Flegmaticis in — ♈ preter cephalicam & caput; ♎ preter coxas uel femora; ♋ preter nates
Melancolicis in — ♒ preter tybias uel cruta
Colericis i — ♋ preter venas pectoris uel pulmaticã; ♍ preter pudenda; ♓ preter pedes & zaphenas.

Summa necessitate seposita/Omnia hæc tpe caliditissimo/frigidissimoq; molestias inferũt.

Pharmacia i ♋ ♍ ♓ valet i — electuariis. potiõibus pillulis

CALENDARII ECCLESIASTICI VTILISSIMA FRAGMENTA.

14 AVREVM numerũ perpetuo obseruare Ad annos dñi adde vnitatem totũ deinde diuidendo per 19 Si post diuisionem 19 aut minus superfuerit hoc anno infallibiliter ꝑ ciclo lunari siue aureo nũero seruato.

Aureus	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	Numerus
Clauis	26	15	34	23	12	31	20	39	28	17	36	25	14	33	22	11	30	19	38	fest. mob.

15 CICLVM solarem perpetuo indagare Ad annos salutis adde 9 totum deinde diuidendo per 28 & modo dicto te absolues. tuusq; ciclus inuentus litteram dominicalem edocet q̃ si bina fuerit inferior siue posterior: anni bisextilis nuncia: sexto calendas Martii hoc est 24 februarii imponat ut in tabella sequenti.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28		solaris
Ciclus	g	e	d	c	b	g	f	e	d	b	A	g	f	d	c	b	A	f	e	d	c	A	g	f	e	c	b	A		
	f		A		c		e				g					b				d										

16 INDICTIONEM perpetuo cõsulere Ad annos incarnationis adde 3 totũ deinde diuidendo per 15 & ut prius iudicabis/hic eim̃ ciclus 15/sicut lunaris 19 & solaris 28 non superat

17 FESTA mobilia ex festo paschatis nũerare. habito aureo numero sub eo in tabella numerũ clauiũ memorare/ Quot eim̃ eadem clauis per aureũ numerũ reperta vnitates habuerit· tot dies computa in calendario ab 11 Martii q̃ est vigilia sancti Gregorii/ ubi clauis pasce inserta est/Dñica tunc proxima sequente/festũ petitũ celebrabit.

18 QVADRAGESIMAM ☾q̃ dñica est inuocauit☽ dñica sexta ante festũ resurrectionis recogita. Dominicam esto mihi ☾qua interuallũ terminat☽ septima antecedente. Septuagesimã uero qua alleluia deponit nona p̃cedente reuolues. Rogationes ueneraberis dñica quinta sequenti. Penthecosten uero septima. Dies uero corpis Christi 12 die post: quẽadmodũ dies ascensionis 12 ante penthecosten obseruabitur

19 QVATTVOR tpm ieiunia q̃rta feria post diẽ pethecostes/Exaltatiõis crucis. Lucie. Cinerũ. legaliter absolues

20 SANCTORVM festa diuulgabis si mensis primi diei lr̃am cõsideraueris hoc versiculo
A. dam. de. ge. bat er. ga. ci. fos a dri. fex. Prio itaq; dierũ sylabas tui mẽsis nũera. Secdo lr̃as dierũ: ab ea inchoando q̃ tui mensis ē prima repete/tũc etenim̃ mox apparebit an sanctus ad lr̃am dñicalẽ uel feriatã publicãdus uenerit.

21 CALENDARVM per se est semp primus dies mensis cuiⁿ liber & illius mensis noie insignitur quo ponitur. None deinde succedũt in quolibet mense 4 ꝑterq; in Marcio. Maio. Iulio. & Octobre Deinde cuiuslibet mensis 8. numerabis Idus. Sequunt demũ calende in quolibet mense tot/quota in ordine alphabeti cuiuslibet dictõis prima lr̃a fuerit ☾Sũt aũt calende oẽs mẽsis sequẽtis☽ sed pria lr̃a cuiuslibet dictõis sequẽtũ secũde sylabe nonas notat ut

Tradens. quando. reficis. sedule refugiũ. scandis. Ruffus. tandẽ. scandere. refutans. sodalem. rondere.

22 Aduentus dñi exordiũ quarta dñica aĩ nr̃i saluatoris diẽ natalicũ Siue eim̃ in dñicũ eius diei solẽnitas cecideritsiue in aliũ quẽuis diẽ ☾ea saltem exclusa☽ sedulo obseruabitur.

Matrimonia copulanda ab ecclesia concessa uel prohibita.

	p.	c.	p.	c.	p.	c.	
23	Aduentus	☾Epiphanie	Septuage.	quasi mo: ge.	rogatio.	trinitatis	1513

Planetarius Typus Magistri Gonikatij de Czorbegk. quingz horologiorum cõcordancias. Solis. Lunegz motum. ortus occasus.
SOLSTICIA: EQVINOCTIA: DIERVM ET NOCTIVM QVANTITATES (CALENDARIO ECCLESIASTICO ADIECTO) PERPETVO MINISTERIO ABSOLVENS.

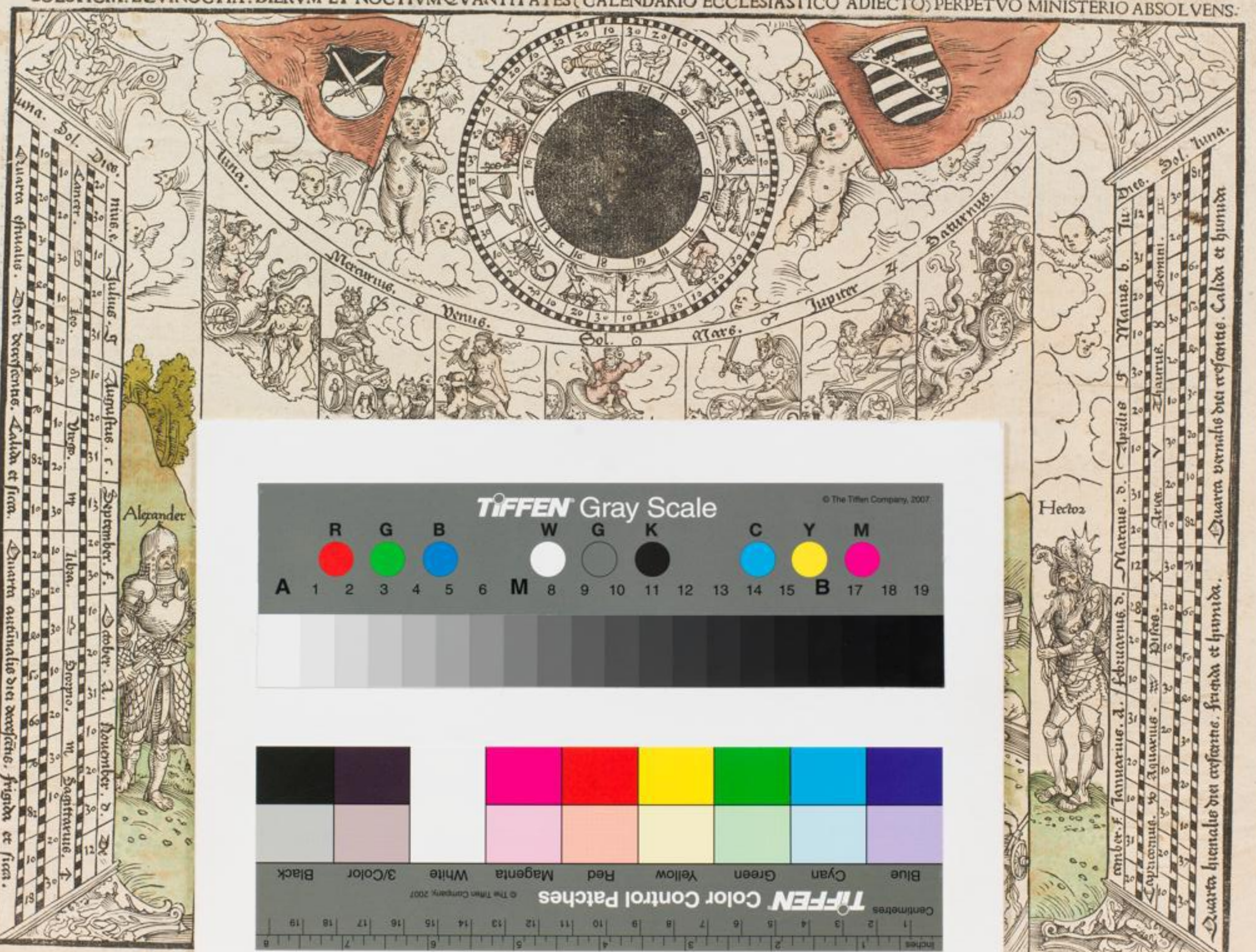

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf